

Taleyüklü milli məsələmiz olan - Qarabağ mövzusu müstəqillik dönmindən bu yana bütün yazıçı, şairlərimizin əsərlərinin ana xətti, ana mövzusu olub. Hər bir yazıçı və şair milli kədərimiz olan Qarabağ dərdini torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsinə qədər öz əsərində ən qabarıq şəkildə əks edib.

Aqil Abbasın "Dolu", Hüseynbala Mirələmovun "Dağlarda atılan güllə", Nüşabə Məmmədinin "Zəngülə", Fəzil Günəyin "Qaraqan" romanları, Sabir Əhmədlinin Qarabağ trilogiyasını; "Axirət sevdası", "Kef", "Ömür urası", Elçin Hüseynbəylinin "Əsirlər" povesti, Şərif Ağayarın "Şəkil" hekayəsi müstəqillik dönmindən üzü bəri nəsrdə, Nurgəngiz Günün "Xocalı simfoniyası", Ədalət Əsgəroğlunun "Dərdimizin qan rəngi", Cabir Novruzun "Şuşa yolu", Ələmdar Quluzadənin "Şəhid şəhər", Ələkbər Salahzadənin "Xocalı xəcilləri" poemaları poeziyada Qarabağ mövzusunda yazılmış ən yaxşı əsərlər sırasına daxildir.

Adlarını çəkdiyimiz əsərlərdə

aparıcı xəttə çevrilən Qarabağ mövzusu, yurd həsrəti ən ağırlı şəkildə öz poetik əksini tapıb. Birinci Qarabağ müharibəsi ilə İkinci Qarabağ müharibəsi arasındakı 30 ilə yaxın zaman kəsimində əsərlərimizdə əsasən Qarabağ dərdi, vətən nisgili, torpaq itikisi ilə bərişməzlik aparıcı mövzu idi.

27 sentyabr 2020-ci ildə Qarabağın azadlığı uğrunda Vətən müharibəsinin başlaması Azərbaycan xalqında milli duyğuları duyğuları daha da qabartdı.

Vətən müharibəsinin ilk günündən etibarən Azərbaycan xalqı bir yumruq kimi, Ali Baş Komandanın, cənab İlham Əliyevin ətrafında "Dəmir yumruq" kimi birləşərək Vətən torpaqlarının işğaldan azad edilməsinə kökləndi. Xalq və dövlət "Dəmir yumruq" kimi birləşərək qələbəyə gedən yolda əzmvə iradə nümayiş etdirdi. Hər bir vətəndaş; əli silah tutan silahla, qələm tutan qələmlə öz vətəndaşlıq missiyasını yerinə yetirdi. Şükürlər olsun ki 30 illik Qarabağ problemi Ali Baş Komandan İlham Əliyev və qüdrətli Azərbaycan ordusunun əzmi iradəsi və şəhid oğullarımızın qanı, canı bahasına 44 günlük müharibənin sonunda Zəfərlə bitdi. Qarabağdan şəhid simvolumuz olan "Xarı bülbül"ün ətri gəlməyə başladı. Şuşanın azad edilməsi ilə "Şuşa yolu" poemasında Şuşa dərdini ən ağırlı şəkildə qələmə alan, Şuşa dərdiylə köçən Xalq şairimiz Cabir Novruzun ruhu şad oldu. Təkcə Vətən həsrətiylə köçən neçə-neçə şair, yazıçımız deyil, şəhid ruhları da təskinlik tapdı. Qazanılan Zəfər Azərbaycan xalqını yenidən özünə qaytardı.

Azərbaycanın yazıçı və şairləri

bu parlaq qələbədən ruhlanaraq ən gözəl Zəfər əsərləri yazmağa başladı. Ədəbiyyat adamlarının əlindəki qələmlər artıq dərddən,

Əlirza Həsəratin “Barıt qoxulu çiçəy”i

nisgildən, torpaq həsrətindən deyil, vətənin azadlığından, Zəfər sevincindən yazdı. Bu da təbii idi. Silahla alınan zəfəri, xəyalarımızın gerçəkliyə qovuşmasını ədəbiyyatda əks etdir-mək missiyası qələmin işidir. 30 illik arzula-dığı Qələbə sevincini dadan, arzuladığı torpağına qovuşan Azərbaycan yazıçı və şairləri qələmə kökləndi, bir-birindən dəyərlı və Zəfər çosqulu əsərlər yazıldı. Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlının "Qarabağ dönüş", Balayar Sadiqin "Zəfər simfoniyası", Kamran Nəzir-linin "Mənim sevimli yaddaşım" hekayəsi, Əlirza Həsəratin "Barıt qoxulu çiçək" poemaları və s. Bundan sonra da yazılacaq. Bu yazıda müasir şeirimizdə özünəməxsus yeri olan, öz fərdi üslubunu formalaşdıran hələlik şairlərdən birindən, Əlirza Həsəratin "Barıt qoxulu çiçək" poemasından bəhs edəcə-yik.

Əlirza Həsərat ənənəvi şeir formasında yazsa da orijinal deyimləri ilə fərqlənən şairdir. "Qarabağ üçün qarabağlılardan çox qovruluram", - deyən şairin şeirlərinə Zəfər günümü-zə qədər vətən nisgili, yurd həsrəti yansırıb. Artıq Əlirza Həsərat vətən nisgilindən yazmır. Qalib xalqın şairi ilhammını şanlı ordumuzun 44 günlük Zəfərindən alır. Şairin "Barıt qoxu-lu çiçək" lirik-fəlsəfi poeması bu duyğularla yazılıb.

Poemanın proloq hissəsindən başlayaraq Vətən müharibəsinin başlanma gününü, şairin müharibə günlərində keçirdiyi sevinc-kədər hissələrini, duyğularını hiss edirik. Süleyman Rüstəmin "Cənnət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin", - misrasına dayanan şair "Gəl, cənnət görməyə, Qarabağa gəl", - deyərək bu torpaqların Azərbaycan olduğunu, məşhur "Qarabağ Azərbaycandır!", - misalını xatırladır. Şair 44 günlük müharibədən sonra doğan Zəfərin həтта Füzuli, Nizami kimi ustadların da ruhunu şad etdiyini vurğulayır. Artıq Füzulinin gözü yaşlı deyil, onun doğulduğu torpaq düşmən tapdağından azaddır.

Poemada Tovuz döyüşlərinə toxunan şair, Tovuz döyüşlərinin Vətən müharibəsinə başlamağımızda haqq savaşımızın ilk qılgılcımı olduğunu, bu döyüşlərdə bütün Azərbaycanı şəhidliyi ilə dərin kədərlə boğan igid generalımızın şəhadətini poetik obrazlıqla ifadə edir.

Düşmənin bu tələsindən üzü ağ çıxan Vətənimizin Qarabağ zəfərinin Tovuzdan doğdu-ğunu diqqətə çəkir. Şair yurdumuzun igid, qeyrətli oğullarına üz tutaraq Qarabağın işğaldan azad olmaq vaxtının çatdığını, müqəddəs bayrağımızın Şuşada dalğalanmasının vacibliyini bildirir. Şair, özünə xitab edərək bu Zəfərdən yazmağa hazır olduğunu müjdələyir. Vətən müharibəsində böyük rəşadət göstərən, adətən müharibənin simvoluna çevrilən igid topçu Vüsal Şahkərimovun şahənə duruşu ha-

mmı heyrətləndirdiyi kimi, şairin də poetik ruhunu çoşdurur "Vur, komandır, vur, gözü-nə döndüyüm", -deyərək qəhrəmanına müraciət edir:

*Üstümüzə qoşun çəkən yağıdır,
Top-üfəngin düşmənləri dağıdır.
İndi hünər, qəhrəmanlıq çağıdır,
Vur, komandır, vur, gözü-nə döndüyüm.*

Vətən müharibəsində hər birimizi duyğulandıran anlar oldu.

Şəhid oğlunu çiyinləri üstdə aparən ana, həyat yoldaşının tabutunu baş üstdə şərəflə qaldıran ismətli Azərbaycan qadını, əsgər gedən oğlunun alın tərini silən əsgər anası, Qarabağda döyüşmək üçün gedən könüllülər və b. məqamlar bu xalqın necə mübariz, yurdsevər bir xalq olduğunu göstərdi.

Şairi Vətəni darda görüb silahlanaraq müdafiəsinə qalxan əsgər duyğulandırır:

*Çəkildi göz dağımız
Güldü Qarabağımız,
Ucaldı bayrağımız,
Daha Şuşadan, igid.*

Şairin şeirləri üçün əlamətdar olan ecəzkar metafora, təşbeh, mübaligələr bolluğu poemada da ən poetik şəkildə özünü göstərir. Şairin həm şeirlərinin, həm də poemasının daha da oxunaqlı olması bədii sənətkarlıq baxımından kamilliyindədir.

Poemadakı bədii təsvir və ifadə vasitələri olduqca zəngindir və bu poemanın bədii sənətkarlığını artırır. Poetik ovqatın yüksək olması onu daha da oxunaqlı edir. Şairin Şuşanın vəsfinə yazdığı misralar oxucu qəlbini oxşayır:

*Qol götürüb bax, Araz, Kür,
Bizimdir bu qələbə, hürr.
Vətənin alınından öpür,
Şuşaya sancılan bayraq.*

Bu həm şairin yurduna olan məhəbbətin-dən, həm də yüksək poetik ovqatından doğur:

*Bu Vətənin canı Şuşa,
Gur şəfəqli damı Şuşa.
Könüllər sultanı Şuşa,
Nə gözəl bayraq yeridir.*

Şuşadan, Şuşada asılan bayraqdan bəhs edən şair, bu torpaq uğrunda canından keçən şəhidləri də unutmur. Hər bir şəhidin Vətənin sinəsindən asılan ən dəyərlı, şərəfli medal olduğunu, bu təltifin Vətənimizi daha da şərəfləndirdiyini vurğulayan şair, şəhidə olan sevgisini misralarında belə əks etdirir:

*Yaşasın yurd deyə - verdi can şəhid,
Qazandı əbədi şöhrət-şan şəhid.
Vətənin köksünə baş qoyan şəhid,
Hər yerdə ucalır bayraq şəklinə.*

Ali Baş Komandanın qələbə tvitləri ilə azad edilən yurdlarımıza sevinən xalqımızın bir gözü sevincdəndə biri hər gün gələn şəhid xəbərlərinə ağlayır. Bütün bunlar, ümumxalq kədəri, şəhid nisgili Əlirza Həsəratin də poetik ovqatına yansır:

*Hər şəhid bir ovuc Vətən şəklidir:
Ruh tanrı elçisi, bədən şəklidir.
Tabut - şəhidlərin gedən şəklidir,
Ana laylası da dilin sevdası.*

Poemada müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin poetik obrazını yaradan şair 8 noyabr Zəfərinin baş qəhrəmanının cənab Prezidentin olduğunu dilə gətirir:

*Elə çiçəkləyib ki, hər yanda şəhid qanı,
Cənnətə döndərəcək bu qan Azərbaycanı.
Sənin rəşadətidir, cənab Prezidentim.
Özünə qaytardığın yurdun şöhrəti, şanı.*

44 günlük Vətən müharibəsində Ali Baş Komandanın ətrafında "Dəmir yumruq" kimi birləşməyimiz, Azərbaycan əsgərinin qanı, canı bahasına qazandığımız Zəfər bu yurdun bir parçası kimi şairin də könlünü sevindirir, "Qələbən mübarək, Vətən", - deyən şair yazır:

*Bu inam çıraqı, bu ümid şamı,
Nə gözəl dəyişdi dünyanın tamı.
Sənin zəfərinə sevinir hamı,
Müqəddəs qələbən mübarək, Vətən.*

Vətən müharibəsində qələbimizə xüsusi ovqat qatan Xudafərin körpüsünün üstündə üçrəngli bayrağımızın dalğalanması məqamı da münasibət bildirir. Ayrılıq, həsrət simvolu-na çevrilən, bir zamanlar düşmən tapdağında olan Xudafərin 30 il sonra qələbəmizlə artıq bükülmüş belini dikəldir, sərhəd dirəyində yuva quran quşlar qələbə nəğməsi oxuyur:

*Ta kimsə baş əyməz burda qurşuna,
Vətən gül-çiçəklə çıxar qarşına.
Hamı qol götürüb "Zəfər marşı"na,
Şöhrət çiçəkləyib, şan çiçəkləyib.*

Vətən müharibəsində döyüşən oğulların "Zəfər marşı"nın sədələri altında qalib Dövlətin qalib əsgəri kimi üzüağ evlərinə qayıtması hər birimizin ürəyini dağa döndərdi. 30 illik məğlubiyyyət damğasını üstümüzdən qaldıran bu vətən oğulları xalq tərəfindən ən yüksək sevgiyə qarşılıandı. Qalib xalqın qalib şairi Əlirza Həsərat də poemasında qalib əsgəri öyür, ona sevgisini ifadə edir:

*Qucaqla Vətəni, bas bağrına, bas,
Qımında atmadı qılıncımız pas.
Vaxtında alındı düşməndən qisas,
Yerdə qoymadınız bu qanı, igid!*

Qarabağlı olmasa da ürəyi hər zaman Qarabağla döyünən şair, 30 illik həsrətdən sonra vətən torpaqlarının azadlıq sevincini poemanın sonlarında nikbin Zəfər ovqatıyla tamamlayır.

*Əlirza Həsərat deyir, Ordumuza mərhəbə!
Qürbətdə azad olan Yurdumuza mərhəbə!
Bürünüb Yer kürəsi Ay-ulduza , mərhəbə!
Millətin Qarabağa qayıdışı başladı.*

İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra ədəbiyyatda işlənən Qarabağ mövzusu artıq Zəfərdən, Azərbaycan əsgərinin qəhrəmanlığından doğan mövzudur. Bu mövzuda daha yurd nisgili, yurd həsrəti yoxdur. Poeziyamızda azulusuna olduğumuz, xəyalıyla yaşadığımız o müqəddəs torpaqların, Şuşanın havası, ovqatı var. İnanırıq ki, müqəddəs şəhid qanından çiçəkləyən bu Zəfərimizdən neçə-neçə dolğun əsərlər yarana-caq, ədəbiyyatımız qəhrəmanlıq salnamələri ilə zəngiləşəcək. Buna haqqımız var. Cənab Prezident, müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin təbirincə desək: Qarabağ bizimdir. Qarabağ Azərbaycandır.

Tural ADIŞİRİN
AMEA Şəki Regional Elmi Mərkəzin
kiçik elmi işçisi

22 aprel 2021-ci il

dal t.- S.6.